

Ilustrirani **Slovenec**

Leto IV

Tedenska priloga »Slovenca« (št. 242) z dne 21. X. 1928

Štev. 43

Ob trgatvi: Trgačica stresa grozdje iz škafa nosaču v brenčo Foto: Frelih.

Pogled na razrušeno mesto Davis v Ameriki

ki ga je skoro popolnoma uničil zadnji tornado; O tem strašnem viharju so poročali vsi listi jako obširno.

Perles Gill

novi predsednik Mehike, intimni prijatelj dosedanjega predsednika Callesa; tudi Gill baje namerava nadaljevati dosedanjo protikatoliško politiko Callesa.

Mussolini, absolutni gospodar Italije

Dne 19. septembra je zboroval v Rimu veliki fašistovski svet. Zborovanje pomenja nov važen mejnik v zgodovini povojne Italije, kajti sprejelo je sklep, s katerim se zjamči fašizmu tudi v ustavi vsa, edina in absolutna oblast v državi. Vodstvo fašistovske stranke bo dobilo s tem v roke celo vrsto velevažnih poslov, ki pripadajo po drugih državah le parlamentom, kvečjemu še ministrskemu svetu. Državna oblast postane s tem istovetna s stranko, voditelji stranke, se pa ne morejo tirati ne pred sodišče ne uvesti proti njim policijsko postopanje. Fašistovski veliki svet bo odslej kar sam določal, kdo postane poslanec, in celo nad samim kraljem si je prilastil celo vrsto pravic. Skratka: itelijanski fašizem gre še dlje nego je šel ruski boljševizem in zgodovina pozna le malo izrazitejših diktatur nego je sedanja v Italiji.

Ob priliki navedenega zborovanja je sprejel Mussolini tudi zastopniške udeležencev operetnega fašistovskega pohoda na Rim leta 1922. Slika nam kaže ta prizor.

Izpopolnitev aeroplanov

Letalska tehnika je storila pred kratkim prav izdaten korak naprej. Na berlinskem letališču so namreč preizkusili posebno rotacijsko letalo, ki je zgrajeno tako, da more pristati tudi navpično ter se v zraku vzdržati na istem mestu. V to svrhu ima na hrbtu še en propeler. Poizkusi so se obnesli jako dobro in prednost novega letala je zlasti ta, da more nositi znatno večje tovore, nego dosedanji tipi.

Če se nova iznajdba obnese v vseh ozirih, se obeta letalstvu še neprimerno večji razmah, nego ga je doživelo v zadnjih letih. Tako izpopolnjeno letalo bo namreč lahko pristajalo na strehah, na ladjah itd., dočim je bila doslej pri aeroplanih največja ovira ravno ta, da so rabili za vzlet in za pristajanje razmeroma velika letališča.

Slika nam kaže model novega aeroplana.

Na ognjenih fleh

V južnem delu Egejskega morja leži skupina otokov, Kikladi po imenu. Najjužnejši med njimi je Santorin, nazvan tako po tamošnjem vulkanu, drugi pa nazivljejo ves otok tudi Thera, po glavnem mestu vsega otoka.

Ves otok, ki ima obliko srpa, meri le 71 km² in šteje okrog 15.000 prebivalcev. Na otoku je razen mesteca Thera ali Phira le še 12 vasic. Otok je vulkanskega izvora in je nastal polagoma vsled izbruhov podmorskih in nadmorskih vulkanov. Iz nekaterih puhti še vedno žveplena para, drugi so že ugasli, tretji pa delujejo še vedno. Največji med zadnjimi je Santorin, ki ga vidimo tudi na sliki.

Najvažnejši pridelek na otoku je vino, ki slovi zlasti v južni Rusiji. Časih so izvažali skoro vsega v Odeso, odkoder so privažali potem žito.

Otok je bil znan že v starem veku; v poznejših stoletjih je pa večkrat menjal svoje gospodarje. Danes je seveda grški.

Posebna znamenitost je glavno mesto otoka, Thera ali Phira. Leži kot lastovičje gnezdo pripeto na strmi breg v neposredni bližini vulkana Santorina. Nekateri ga naziv-

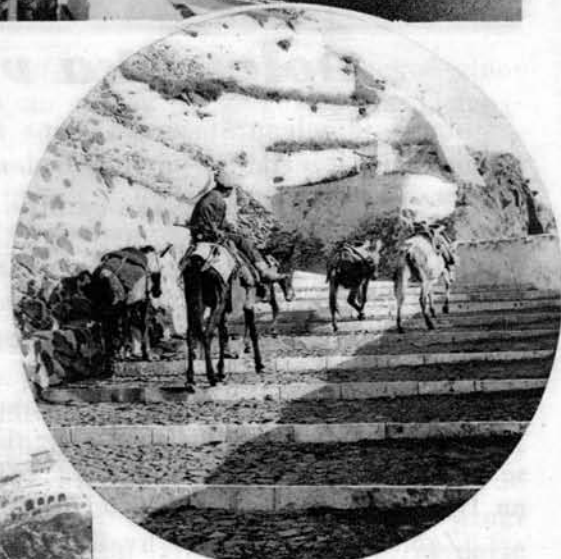
Pogled iz mesta Thera na vulkan Santorin

na istoimenskem otoku v Egejskem morju.

Spodaj:

Pogled na mesto Thera iz luke

Promet med luko in mestom posreduje v serpentinah izpeljano stopnišče, ki se na sliki dobro vidi.

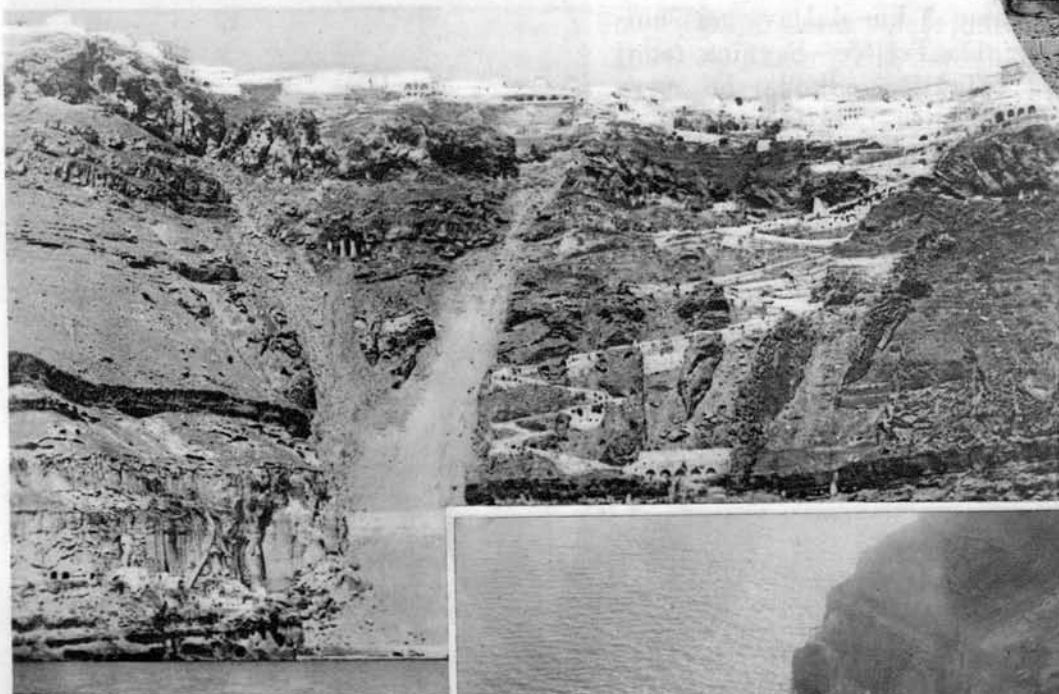
Potrpežljivi oslički

ki znosijo vse potrebščine iz luke v mesto; voz tu sploh ne poznajo.

Spodaj:

Pogled iz mesta na luko

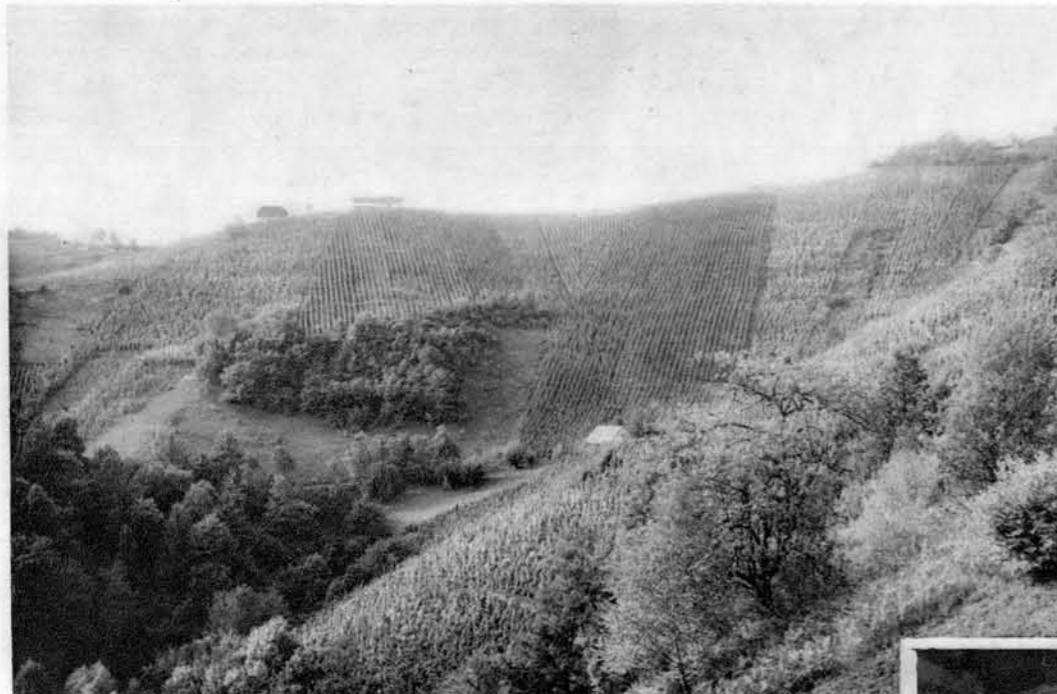
preko slikovitega stopnišča.

ljejo tudi »mesto tisoč stopnic«, kajti od pristanišča vodi do njega nešteto stopnic, speljanih v serpentinah. Pogled na te stopnice iz mesta doli nudi menda edinstveno sliko na svetu. Mesto je središče živahne vinske trgovine vsega otoka in tamošnje vinske kleti so znane. Mnogo zanimivosti nudita otok in mesto tudi arheologom, ki so že doslej odkrili tu dragocene najdbe.

O trgatvi

Na levi:

Pogled na grič Malkovec
nad Tržiščem pri Mokronogu s skupino
vinogradov; v sredini je lepo videti mo-
derno urejeni Prijateljjev vinograd.

Na desni:

**Pogled na skupino vino-
gradov**

v Sromljah v brežiškem okraju.

Spodaj:
**„Rižanje“ črnega
grozđja**
(melje se namreč le belo
grozđje).

Spodaj:
**Zanimiva
ogromna „preša“**
ki jo je izumil bizeljski vi-
nogradnik A. Balon; pritisk
te preše je petkrat večji nego
pri navadnih.

Dolenjska v jeseni

Lepa je zelena Štajerska; lepa naša Gorenjska po svojih planinah in jezerih, — pa tudi Dolenjska ima svoje lepote in dobrote — vinske gorice.

Ne samo Štajerska, ampak tudi naša Dolenjska prideluje čimdalje boljše vrste vina. — Tu podamo čitateljem „Slovenca“ v besedi in sliki en del vinorodne Dolenjske. — To je Tržišče v Krškem okraju. V njegovi bližini se nahajajo vinske gorice: Malkovec, Bojnik in Telška gorica. Tržišče leži ob Šentjanski železnici, odkoder je samo 5 km daljave na Šentjanski kolodvor. A kadar steče železnica Tržišče—Sevnica, tedaj se prestavi kolodvor iz Šentjanža v Tržišče, odkoder bo zveza na Ljubljano, Novo mesto—Celje—Sevnica—Zagreb.

Zgodovinar Valvasor hvali v svoji II. knjigi str. 195 in 194 takole imenovane gorice: Malkovčan se dá dobro piti. Telške gorice dajo rdeče vino, okusno kapljico, a Bojničan naredi človeka dobrovoljčka. — Pod vodstvom vinarskih učiteljev Skalickega in Gombača so te gorice zelo napredovale, postale so moderno urejene vinske gorice, kjer je zasajena tudi žlahtna trta, španjol, burgundec, rulandec, rizling, portugalka itd.

Tižožitje

Pokojni ravnatelj Kmetijske šole Skalicky je nekoč vinogradnikom dejal: Po mojem okusu Vaše gorice na Dolenjskem dajo najboljše belo vino, zato ga nikar ne mešajte z rdečim.

Vino iz Malkovca in Bojnika se izvažava v Ljubljano, Kranj, Kamnik (Komendo—Mejač) in drugam. Kmetijsko društvo v Tržišču ga je lani poslalo veliko množino centralni vinarni v Ljubljani.

Misel, da raste na Dolenjskem samo kisel cviček, je le ničeven predsodek. — Le pogledjmo poročilo: Vinska razstava na Ljubljanskem velesejmu: Takole piše „Slovenec“ 9. IX. t.l.: „Osobito Dolenjci so letos pokazali, da morejo tudi oni nekaj nuditi, kar vsakega obiskovalca, ki dolenjskih razmer ne pozna, kar preseneti — tako n.pr.: Ulmov rulandec in drugi tekmujejo z izbornimi štajerskimi vini“. Isto poročilo dalje hvali izborni dolenjsko črnino, zlasti pa ulmovega in karlovskega bojničana. — Vsa ta vina rastejo v goricah Malkovec in Bojnik — Tržišče pa je glavno izvozišče teh goric.

Druge važne vinske gorice na Dolenjskem so: Trška gora pri Novem mestu, Trška gora pri Krškem, Gadova peč, Semič na Belokranjskem in druge.

Na levi: **Obiranje ali trga-
nje grozđja.**

Na desni: **Skupina tržiških
trgačic.**

Pogled na Tržišče pri Mokronogu, ki je znano po svojih vinih

Na levi: **Trgači in trgačice** nosijo grozđje v brenthah v zidanice. — Na desni: **Zanimiva „preša“** v vinogradu Malkovec v Tržišču. Ob trgatvi je v zidanicah vse živo in židane volje.

Vse slike za to serijo sta posnela gg. J. Erjavec, fotograf iz Višnje gore, in Frelj, dijak iz Ljubljane.

S proslave 10 letnice prebitja solunske fronte

Konec meseca septembra l. 1918. so ostanki srbske armade, pomnoženi z jugoslov. prostovoljci in nekaterimi zavezniškimi četami na solunski fronti z ognjevitim napadom prebili bolgarsko fronto. V par tednih je bila bolgarska armada skoro uničena, Nemci in Avstrijci pognani v beg, Srbija pa po tolikih mesecih bede in trpljenja osvobodjena. S tem se je začel polni polom osrednjih velesil.

Desetletnico tega znamenitega dogodka je slavila dne 7. in 8. t. m. vsa Jugoslavija, po pravici in po zasluženju, saj so bili s temi zmagami ustvarjeni pogoji za naše osvobodjenje. Najveličastnejše proslave so se vršile v Belgradu. Prisostvovali so jim tisoči in tisoči razen tega pa še številne tuje deputacije. Spodaj prinašamo nekaj slik s te proslave.

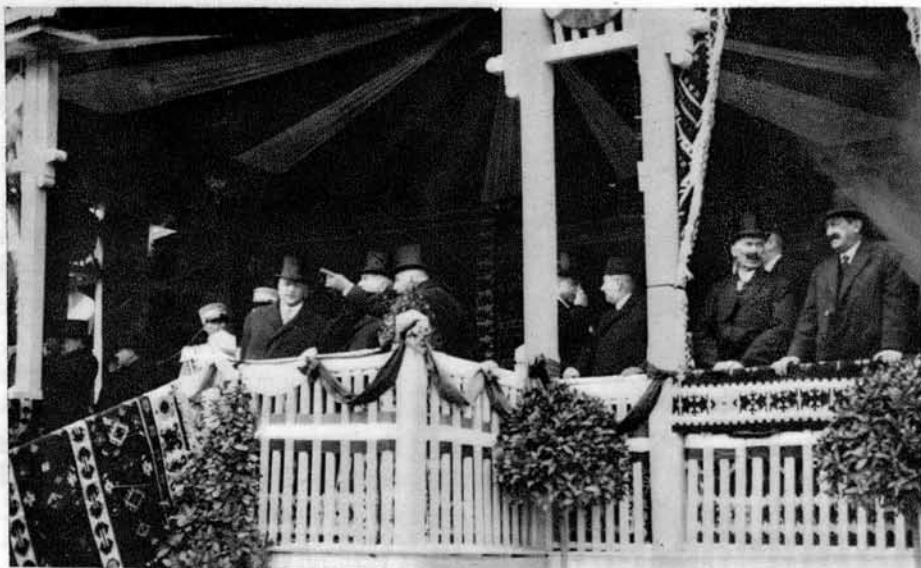

Italijanski general Peřiti

Zgoraj:

Nj. V. kralj (X) prisostvuje paradi čel

takoj za njim je videti na konju francoskega maršala Franchet-a d'Esperay-a.

Kraljevska vlada z ministr. predsednikom dr. Koroščem
prisostvuje proslavi.

Pogled na del delegacij

ki so iz vseh pokrajin države prisostvovali veličastnim slavnostim v spomin 10 letnice prebitja solunske fronte.

Zgoraj na desni v krogu:

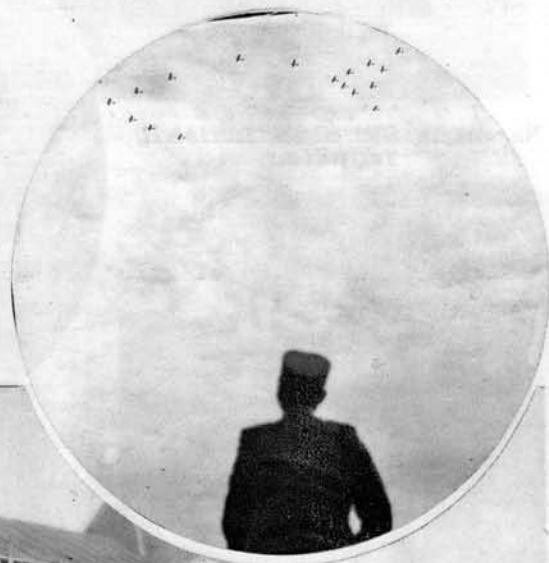
Skupina naših vojniš aeroplanov

nad slavnostnim prostorom.

Na desni:

Generaliteta prisostvuje paradi

sami preizkušeni in najodličnejši borci iz znamenitih dni bojev na solunski fronti.

Jubilej znamenite slovenske umetnice

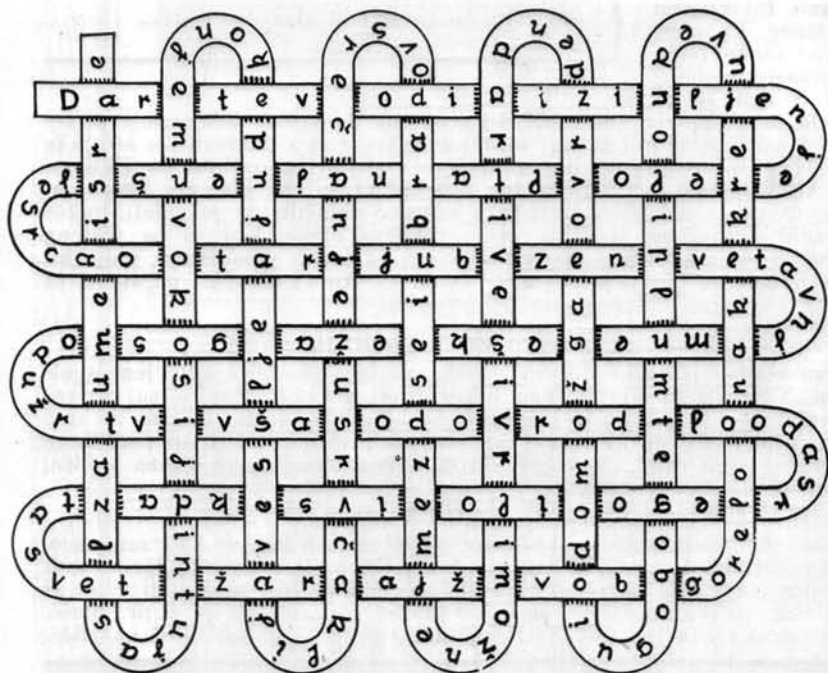

L. 1888

Augusta Danilova praznuje 40 letnico svojega umetniškega delovanja. Ta redki jubilej ene prvih slovenskih igralk pomeni 40 let neumornega dela, veselja in prevar, slovenske skromnosti in slave. Gospa Danilova je šla roko v roki s slovenskim gledališčem, romala je z njim iz stare Čitalnice v bivše deželno gledališče in sedanji državni zavod. Spremljala je slovensko igralstvo od časov navdušenega diletantstva do poklicnih igralcev. Vsa predvojna slava in delo našega gledališča je v tesni zvezi z imenom naše jubilanke. Kot tragedka in salonska dama, kot ljubimka in kmetica je preigrala nešteto vlog svojega obsežnega repertoarja in vsaki svoji kreaciji vdahnila čar lastne osebnosti. Delovala je poleg tega tudi kot režiserka, kot učiteljica „Dramatične šole“, bila med prvimi stebri slovenskega gledališča v Trstu in po vojni je nesla našo slovensko besedo in gledališko umetnost med daljne naše rojake v Ameriki. Med amerškimi Slovenci je vodila gledališke predstave in dramatično šolo. Toda pritegnilo jo je srce nazaj v domovino, na kraj njene mladosti, prvih nastopov in ogromnega dolgega gledališkega delovanja. Od družbe Nigrinove, obeh Borštnikov, Verovška in drugih je ostala med nami, polna moči in zdravja, polna mladostnega navdušenja za naš oder. Štirideset let bojov in prevar, trpljenja in slave. Čast takemu delu in odkrite častitke naši umetnici-jubilantki!

L. 1928

Današnji prepleteni trak rešiš na ta način, da vedno, kadar se traka križata, dodaš spodnjemu eno črko. Če začneš na pravem mestu in dodaš vedno pravo črko, dobiš za rešitev lepo pesem od S. Gregorčiča. — I. nagrada: Trunk; Amerika in Amerikanci; II. nagrada: Šarabon; Zgodovinske anekdote, II. del.

Rešitev križaljke v št. 41.: Vodoravno: 1. pi; 3. Dora; 4. km; 5. na; 6. Cu; 8. ris; 10. mina; 12. kos; 15. stol; 17. do; 18. rt; 20. Meka; 23. pokoj; 25. kor; 26. kot; 28. davek; 31. as; 32. kača; 35. Alko; 38. rman; 40. to; 41. reč; 43. kula; 45. or; 46. Knin; 47. Rab; 48. Akon; 50. levica; 53. kapa; 54. zapor; 56. eto; 57. Ira; 58. Bakar; 59. žep; 61. Albina; 64. pod; 65. tek; 68. klor; 70. od; 71. tren; 75. pod; 75. noj; 76. as; 77. Obir; 78. Ig; 79. Cid; 80. pas; 81. usad; 85. el; 84. Asan; 86. raj; 88. krt; 89. Arnavt; 92. mir; 94. vidna; 97. ore; 98. sin; 99. zakup; 102. orač; 104. Kaptol; 108. telo; 109. der; 110. leto; 112. el; 115. Abel; 116. sin; 117. en; 118. meso; 119. Odan; 121. Arad; 125. ce; 124. capin; 126. pol; 128. Eos; 130. Sabac; 132. Krim; 135. Ig; 136. gd; 137. ikra; 138. Nil; 140. Alma; 143. uho; 144. ep; 145. Ir; 146. d. d.; 147. skavt; 148. ak. — Navpično: 1. poni; 2. Iran; 4. ks; 7. uk; 8. rojak; 9. il; 10. mora; 11. Arko; 13. Om; 14. Sedan; 15. SK; 16. tok; 17. do; 19. to; 21. kan; 22. av; 25. parazit; 24. oseka; 25. kal; 27. trn; 29. etapa; 30. Kobarid; 34. čuk; 36. lov; 37. kri; 39. mir; 42. Čop; 44. altar; 46. karat; 47. rak; 49. nož; 51. Eol; 52. cin; 53. kad; 55. rek; 58. bon; 60. plast; 62. boben; 65. idila; 64. Pegam; 66. ena; 67. kos; 69. osa; 72. ris; 75. pir; 74. oda; 80. povodec; 81. ura; 82. Darko; 84. Atila; 85. niz; 87. Japonec; 88. krč; 90. Rea; 91. vso; 93. rat; 95. Irena; 96. dar; 100. kes; 101. ulica; 103. pes; 105. ped; 106. tla; 107. čer; 110. Lenin; 111. top; 114. bas; 115. Laško; 118. mir; 119. Olga; 120. nega; 122. dar; 125. pk; 127. oi; 129. od; 131. Ba; 134. mi; 137. ih; 139. le; 141. Lika; 142. mrak; 143. ud.

Križaljko v št. 41. je pravilno rešilo 173 reševalcev. — I. nagrado je dobil dijak Aleksander Čahuk, Murska Sobota. II. nagrado pa g. Antonija Savinšek, Jesenice.

Sergej Minclov:

Car Berendej.

(Povest iz sibirskega pragozda.)

VIII. poglavje.

— Nilka, ali si ti? — je poklical.

— Jaz... — se je ta oglasil, pa še bolj pokazal hrbet. Grigorij je skočil k njemu, ga prijel za glavo in mu obrnil obraz. Levo lice je bilo Nilki vse začečeno, še oko se je slabo videlo.

— Kaj pa ti je? — je vprašal.

— Nič... gugalnica me je malo zadela...

Dobro se je zlagal fant, a slabo zadel. Izdalo ga je dekletce, gospodarjeva najmlajša hčerka.

— Kaj pa lažeš! — je rekla, — saj sem videla. Poljo Smirnovih je vščipnil, ta pa mu je prisolila zaušnico.

— No, pa si dobil kaj za piruhe! — je pripomnil Vedenej Savič. Vsi so se tako zakrohotali, da je bilo še na ulico slišati. Nilka je ves zardel, kakor da bi mu bili polili ves obraz z barvo od piruhov. Zdaj so ga vsi začeli vleči, iz njega se delati norca.

— No, saj ni tako hudo! Kaj bi se sramoval... Mladost je vedno norost! — se je naposled za fanta zavzel hišni gospodar. — Ne pozabi zanaprej, da ima vsaka hiša svojo čud: s krasnojarskimi nava-dami ne boš ničesar opravil v Minusinskem!

IX. poglavje.

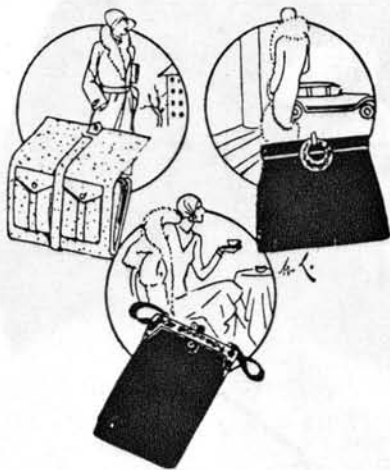
Dva dni so obhajali Ananjevski sli veliki praznik. Na tretji dan pa so že pod njih okni rila nestrpna kopita zemlje in so žvenketali kraguljčki dveh trojk. Nova oprava je bila okinčana z rdečimi in plavimi trakovi, enaki trakovi so bili zapleteni konjem v grive. Vozniki so si povezali čez kaftane rdeče pasove. Na klobukih jim je lesketalo kakor mavrica pavje perje. Kakor ženine k poroki je hotel peljati bradač krasnojarske goste, da počasti veliki praznik!

Veliko ljudi je prišlo pogledati odhod, vsa ulica je bila polna. Tudi znanci so se oglasili po slovo: krasnojarski sli pa so sedeli notri, v sobi. Zunaj so stali domačini v strnjenih vrstah, grizli cedrove orehe, se veselo pogovarjali. Slednjič so se sli pripravili, poslovali, šli ven in sedli v vozove.

Naš modni kofiček

Nekaj svojskih pletenih oblačil.

Poprej so pletli le nekaj vrst oblačil, kakor majhne telovnike, pahovke, čepice in podobno. Navzlic temu se je ženski svet brž oprijel pletenih oblačil, tako da je ženstvo samo poskrbelo za to, da so se ta oblačila tako razširila. Širila so se pa naglo, vendar ni bilo dosti sprememb v oblikah, dasi je bilo že vse v pletenih oblačilih. A čim so postala ta oblačila bolj umetniško izdelana, so se priljubila po vsem svetu bolj ko vsako drugo blago. Pri izvrševanju pletenih oblačil so se začeli udejstvovati tudi umetniško-obrtni krogi in celo umetniki. Odtlej niso izdelovali samo neznatnih pletenin, marveč so jeli pletiti tudi cele obleke in vse se je jelo oblačiti v pletena oblačila, da so obleke iz sukna in drugega blaga že nekoliko v ozadju. Pletene obleke imajo neko svojskost, ki je obče razširjena in stopa roko v roki s predpisi mode. Le eno je bilo prej pri pletenih oblačilih,

da so bila enobarvna ali so pa bila monotono črtkana. Nikjer ni bilo videti neenakomernih vzorcev ali celo rožastih ornamentov. Zdaj so pa iznašli nov način pletenin, tako zvano intarzijsko pletenje, ki omogoča vsakovrstne vzorčaste pletenine. S tem se je moda za nošnjo volnenih oblačil povzpela na višek. Izdelovanje pletenin z različnimi vzorci je kaj težavno in zvezano z delovanjem stroja in človeške roke. Največ jih izdelujejo v Avstriji, osobito na Dunaju. Na sliki vidimo lične in bujne obleke, ki so vse pletene. Skoraj ni verjeti, da je mogoče dobiti tako pleteno oblačilo, ki je videti, kakor bi bilo sestavljeno iz čipk, svile, raznega blaga. Ker so pa pletena oblačila voljna, mehka, gorka, trpežna in se ne pomečkajo, zato jih nosi ženski in moški svet, tako da že ni skoraj človeka na svetu, ki ne bi imel kaj pletenega na sebi.

Dr. Stanko Vurnik
umetnostni in glasbeni kritik.

Jopica za v posteljo

je za hladne jesenske dni kaj pripravna posebno za nezakurjene spalnice. Napraviš jo iz svilenega blaga (tudi kakega ostanka, saj so rokavi kratki) — ali pa iz pripravnega blaga za perilo, ki pa ne sme biti raševinasto ali debelo. Najlepše so prešite in z bato podložene jopice, ki jih oblečeš kar čez glavo. Z jopico se ujema nočna avbica, ki je prišla spet v modo.

Torbica

je oni del ženske obleke, za katerega se ženske bolj in bolj zanimajo. Zakaj, ni dovolj, da imaš lep plašč, lep klobuk in lepe čevlje — tudi torbica mora biti lepa. Tako torbico si moreš sama napraviti — če si količkaj pripravna — in sicer iz blaga, iz katerega je n. pr. plašč. Posebnost je, če ima taka torbica zunaj žepa — kakor vidiš na risbi.

Vedenej Savič je dvignil kučmo. Zdravi ostanite, slavna gospoda! — je rekel. Po njegovem zgledu so se odkrili in ljudstvu priklonili tudi vsi trije fantje.

— Srečno pot! Z Bogom! — se je razleglo naokrog. Ljudje so stopili narazen. Vozniki so napeli vajeti, zavriskali, in samo prah se je dvignil tam, kjer so prej stali vozovi. Kraguljčki so zarožljali in zažvenketali. Ljudje so planili bližje k hišam. Zdelo se je, da se je zrušil na zemljo in zletel naprej po ulici bel oblak. V njegovi notranjosti so se lesketale barvne pentlje in zlato perje.

Kakor bi pihnil, je ostal Minusinsk zadaj. Spredaj se je odprla stepa, ki je že pričevala zeleneti. Daleč za njo pa so se dvignile kakor v dimu na robu zemlje gore.

Lepo je pozimi potovati skozi stepo, spomladi pa je še lepše. Ni več nobenih zametov in jam. Potnik se ne trese, ne premetava. Toplo je. Daljava in travica veselita oko. Susliki se vzpenjajo na zadnje noge in gledajo konje. Kratkorepi zajec steče na vrat na nos proč od ceste. Jerebice se kopljejo kakor kokoši v prahu... Zemlja izpuhteva pod solncem toplo, zdravilno sapo. Človek jo diha in od nje postane močan.

Kakih dvajset verst potem se je pričel redek gozd, same sibirske jelke pa cedre. Prevozili so še kakih dvajset verst in se ustavili pri studentu na obed. Brez čaja nikoli ne obedujejo na poti. Vozniki so zažgali ogenj, vtaknili po straneh palice in pričeli kuhati vodo v kotličkih. Sli so dobili svoje zaloge in vse razložili na vzvišenem prostorčku kakor na mizi. Konje pa so na tesno privezali k drevesom. V Sibiriji nimajo navade takoj po teku polagati konju krmo; vsaj eno uro mora poprej počivati.

Po tem počitku se je že pričela kmalu tajgà. Sicer še ni bil to pravi pragozd, tukaj so že pele sekire. Vendar pa je bil zadosti mogočen. Če prileti potnik iz stepne daljave v ta gozd, se nehote večkrat ozre. Vedno se mu zdi, da je zašel med neštevilno vojsko. Ali so to res drevesa naokrog? Mar se niso zbrali iz gor, dolin, iz celega sveta mrki junaki, pa gredo na vojno z veselo stepo, si hočejo podvreči vse krščanske dežele?

Cesta se je zdaj vila vedno po klancih navzgor pa navzdol. Ne podnevi in ne zvečer, ob volčjem jutru (t. j. v somraku, ko gre volk na lov) niso počivali in končno so zažvenketali kraguljčki v Grigorjevki. Zdaj so že nehali sli voziti z vozmi!

(Dalje prihodnjič.)